ABDURRAHMAN-I CÂMÎ

(عبدالرحمن جامی)

(bk. CÂMÎ, Abdurrahman).

ABDURRAHMAN b. EBÛ BEKİR es-SIDDÎK

(عبدالرحمن بن أبی بکر الصدیق)

Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Ebî Bekr es-Sıddîk (ö. 53/673)

Hz. Ebû Bekir'in oğlu ve Hz. Âişe'nin ana baba bir kardeşi.

İslâmiyet'in ilk yıllarında müşrikler arasında yer aldı; Bedir ve Uhud savaşlarında onların safında bulundu. Hudeybiye Antlaşması sırasında veya daha yaygın bir rivayete göre Mekke'nin fethinden önce müslüman oldu. Asıl adı Abdü'l-Kâ'be olup bu isim Hz. Peygamber tarafından Abdurrahman'a çevrildi. Hayber Gazvesi'ne ve daha sonraki savaşlara katıldı. Vedâ haccında Resûlullah tarafından Hz. Âişe'ye umre yaptırmakla görevlendirildi. Peygamber'in hastalığı sırasında da yanından hiç ayrılmayarak hizmetinde bulundu.

Ok atmadaki mahareti ve cesareti ile tanınan Abdurrahman, babasının hilafeliği dönemindeki irtidad olaylarında Hâlid b. Velîd'in kumandasında, özellikle Benî Hanîfe kabilesine karşı yapılan savaşlarda büyük yararlıklar gösterdi. Hz. Ömer zamanında da Suriye'deki fetihlere katıldı. Cemel Vak'ası'nda Âişe'nin safında yer aldı ve Ali'yi destekleyen Mısır valisi kardeşi Muhammed'in üzerine yürüdü. Kardeşinin Muâviye b. Hudeyc tarafından öldürülmesine müdahale etmedi. Muâviye b. Ebû Süfyân'ın, oğlu Yezîd'i veliaht tayin etmesine Hz. Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Ömer'le birlikte karşı çıktı ve ona biat etmedi. Daha sonra Muâviye'nin, biat etmesi için gönderdiği 100.000 dirhemi de reddederek Mekke'ye döndü.

Kureyş'in en iyi ok atanlarından biri olan Abdurrahman, Mekke'ye 6 mil uzaklıkta bulunan Hubşî'de vefat etti. Cenazesi Mekke'ye getirilip orada defnedildi. Abdurrahman'dan sekiz kadar hadis rivayet edilmiş olup bunlardan üçü Buhârî ile Müslim'in *Ṣaḥîḥ*'lerinde, geri kalanlar ise *Kütüb-i Sitte*'nin diğer eserlerinde yer almıştır. Rivayetlerini Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde (I, 197-199) bir arada görmek mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meġāzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66, I, 257; II, 695; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 638; II, 352, 602; İbn Kuteybe, *el-Maʿârif* (nşr. Servet Ukkâşe), Kahire 1960, s. 174; Belâzürî, *Ensâbü'l-eşrâf*, IV/1 (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1979, s. 144-146; Taberî, *Târîḫ* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, I, 1751, 1940, 1943, 1947, 1950, 3405; II, 84, 176-177, 196-197; İbn Abdülber, *el-İstîʿâb* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1969, II, 824-826; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe*, Kahire 1285-87, III, 304-306; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, II, 471-473; M. Th. Houtsma, "Abdurrahman", *İA*, I, 47-48.

 MUSTAFA FAYDA

ABDURRAHMAN b. EBÛ LEYLÂ

(عبدالرحمن بن أبی لیلا)

(bk. İBN EBÛ LEYLÂ, Abdurrahman).

ABDURRAHMAN b. EBÜ'Z-ZİNÂD

(عبدالرحمن بن أبی الزناد)

Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Ebi'z-Zinâd el-Medenî (ö. 174/790)

Geniş hadis bilgisi ve hadis rivayetiyle tanınan âlim.

100 (718) yılında doğdu. Doğum yeri kesin olarak belli değildir. Babası ünlü fakih Ebü'z-Zinâd Abdullah b. Zekvân'ın künyesine izâfetle İbn Ebü'z-Zinâd diye tanınır. Ebü'z-Zinâd tâbiînden, Abdurrahman ise tebeü't-tâbiînden sayılır. Zehebî, onu altıncı tabaka âlimleri arasında zikreder. Rivayetleri daha çok babasından olduğu için ilk tahsilini de ondan yaptığı anlaşılmaktadır. Kıraati, meşhur kıraat âlimlerinden Ebû Ca'fer ve Nâfi'den öğrenmiştir. Nâfi' kıraatine dair bir eser kaleme aldığı bilinmektedir. Ayrıca Süheyl b. Ebû Sâlih, Hişâm b. Urve, Mûsâ b. Ukbe gibi meşhur âlimlerden rivayetleri vardır. Kendisinden de Saîd b. Mansûr, İbn Cüreyc, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî ve diğer bazı hadis âlimleri rivayette bulunmuşlardır.

Abdurrahman b. Ebü'z-Zinâd, daha çok hadis ilmiyle meşgul olmakla birlikte, fıkhî meselelerde de fetvalar vermiştir. Hadiste genellikle güvenilir kabul edilirse de bazı noktalardan tenkide tâbi tutulmuştur. Bilhassa Hişâm b. Urve'den rivayet ettiği hadislerde güvenilir bir râvi (hüccet) kabul edildiği halde, diğer rivayetlerinde tam mânasıyla **sika*** sayılmamıştır. Cerh ve ta'dil imamlarından Yahyâ b. Maîn'e göre ise rivayet konusunda zayıftır. Bazı âlimler Abdurrahman'ı, Bağdat'a gidip yerleştikten sonra babasından **garîb*** hadisler rivayet etmesi sebebiyle tenkit ederler. Onun Medine'de iken rivayet ettiği hadislerin sahih olduğu, ancak Bağdat'ta rivayet ettiklerinin Bağdatlılar tarafından değiştirildiği de ileri sürülmüştür ki bu husus, Irak'a yerleştikten sonra tenkit edilmesine yol açan âmilleri açıklığa kavuşturması bakımından önemlidir. Bütün bunlara rağmen Abdurrahman b. Ebü'z-Zinâd, hadis ilminde ve rivayetinde yeri inkâr edilemeyecek bir âlimdir. Yetmiş dört yaşlarında Bağdat'ta vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 415; VII, 324; Hatîb, *Târîḫu Baġdâd*, Kahire 1349/1931, X, 228; Zehebî, *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, Haydarâbâd 1375-77/1955-58, I, 247; İbnü'l-Cezerî, *Ġāyetü'n-nihâye* (nşr. G. Bergstraesser), Kahire 1351/1932, I, 372; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, VI, 170-173; Süyûtî, *Ṭabaḳātü'l-ḥuffâẓ* (nşr. Ali Muhammed Ömer), Kahire 1393/1973, s. 106; İbnü'l-İmâd, *Şeẕerâtü'ẕ-ẕeheb*, Kahire 1350-51, I, 284.

 MÜCTEBA UĞUR

ABDURRAHMAN b. EBZÂ

(عبدالرحمن بن أبزی)

Abdurrahmân b. Ebzâ el-Huzâî (ö. 70/689 civarı)

Kur'ân-ı Kerîm ve fıkıh konularındaki bilgisiyle tanınan sahâbî.

Sahâbî olan babası da kendisi gibi Huzâaoğulları'nın âzatlısı idi. Mekke'de doğdu. Kur'ân-ı Kerîm üzerindeki derin bilgisi sebebiyle, efendisi ve Hz. Ömer'in Mekke valisi Nâfi' b. Abdülhâris, halife ile görüşmeye giderken onu yerine vekil bıraktı. Bu tercihin sebebini soran Ömer'e Nâfi', "Mekke halkı içinde Kur'an'ı en iyi okuyan ve ilâhî emirleri en iyi bilen odur" diye cevap vermiştir (bk. Müslim, "Ṣalâtü'l-müsâfirîn", 269). Abdurrahman, Sıffîn'de Hz. Ali'ye biat eden ashap arasında yer aldı. Daha sonra Ali onu Horasan'a vali tayin etti (658).

İbn Hibbân, Abdurrahman'ı tâbiîlerden sayar, ancak İmam Buhârî ve Ebû Hâtim gibi muhaddisler onun ashaptan olduğunu belirtmişlerdir; hatta Ebû Hâtim, Hz. Peygamber'in arkasında namaz kıldığını ifade etmiştir. Nitekim Resûlullah'ın dağıttığı ganimetlerden hisse aldığına dair kendi rivayeti de bunu göstermektedir (bk. Buhârî, "Selem", 7).

Doğrudan Hz. Peygamber'den rivayet ettiği hadislerden başka (bk. *Müsned,* III, 406-407), Ebû Bekir, Ali, Ömer, Ammâr, Übey b. Kâ'b (bk. *Müsned,* V, 122-125) gibi büyük sahâbîlerden naklettiği rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almıştır. Kendisinden de oğulları Saîd ve Abdullah, ayrıca Şa'bî, Ebû İshak es-Sebîî ve diğer bazı tâbiîler hadis rivayet etmişlerdir.

Hayatının ileri dönemlerinde Kûfe'ye yerleşen Abdurrahman'ın nerede vefat ettiği bilinmemektedir.

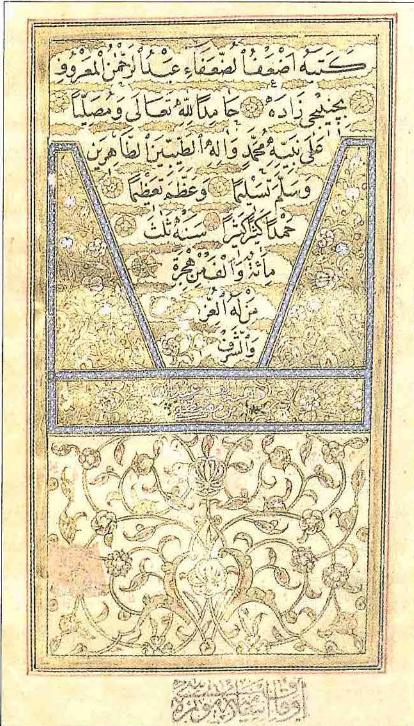
BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 462; *Müsned,* III, 406-407; V, 122-125; Buhârî, "Selem", 7; a.mlf., *et-Târîḫu'l-kebîr* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60 → Diyarbakır, ts. (el-Mektebetü'l-İslâmiyye), V, 245; Müslim, "Ṣalâtü'l-müsâfirîn", 269; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl,* Haydarâbâd 1371-73/1952-53 → Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), V, 209; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 422-423; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ',* III, 201-202; İbn Hacer, *el-İṣâbe,* Kahire 1328, IV, 149; a.mlf., *Tehẕîbü't-Tehẕîb,* VI, 132-133.

RAŞİT KÜÇÜK

Çinicizâde Abdurrahman Efendi'nin yazdığı ve Baruthaneli Abdullah'ın tezhip ettiği Kur'ân-ı Kerîm'in ketebesi

ABDURRAHMAN EFENDİ, Çinicizâde

(ö. 1137/1724)

Türk hattatı.

İstanbulludur. Sülüs-nesih yazılarını Ramazan Efendi'den öğrenerek icâzet aldı. Gubârî hattıyla yazmayı daha çok severdi. Yüz Mushaf-ı şerif yazdı. Eserlerinin çoğu Baruthaneli Abdullah tarafından tezhip edilmiştir. Hattat Hâfız Osman'ın ihtiyarlığında, kalemlerini onun arzusuna uygun bir şekilde açar, düzeltirdi. Aynı zamanda, devrinin meşhur mûsikişinası ve padişah mevlidhanlarından olan sanatkârın bu yönü üzerinde mûsiki kaynaklarında yeterli bilgi yoktur. Hayatının son yirmi yılı III. Ahmed zamanında geçmiştir. Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nin karşısındaki Abdal Yâkub Tekkesi Şeyhi Üveys Dede Türbesi'nde gömülüdür.

BİBLİYOGRAFYA :

Müstakimzâde, *Tuhfe-i Hattâtîn* (nşr. İbnülemin Mahmud Kemâl), İstanbul 1928, s. 253; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* IV/2, s. 564; Şevket Rado, *Türk Hattatları,* İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 102, 112, 131, 145; R. Ekrem Koçu, "Abdürrahman Efendi", *İst. A,* I, 158.

MUHİTTİN SERİN

ABDURRAHMAN EFENDİ, Kocahüsamzâde

(ö. 1081/1670)

Osmanlı şeyhülislâmı.

İstanbul kadılarından Tulumcu Koca Hüsam Efendi'nin oğludur. 1003'te (1594-95) İstanbul'da doğdu; medrese tahsilini tamamlayarak Şeyhülislâm Hocazâde Mehmed Efendi'den mülâzım oldu. Daha sonra babasıyla birlikte Mısır, Kudüs ve Medine'ye giderek buralarda birçok âlimden ders okudu. Anadolu'ya döndükten sonra küçük medreselerden başlayarak sırasıyla Sahn-ı Seman, Ayasofya ve Süleymaniye gibi büyük medreselerde müderrislik yaptı. Abdurrahman Efendi daha sonra kadılık mesleğine geçti ve 1640-1645 tarihleri arasında Halep, Şam, İstanbul kadılıklarında bulundu. 1649'da Anadolu kazaskerliğine tayin edildi; ertesi yıl azledilerek kendisine Tırnova kazası arpalık olarak verildi. 1652'de Rumeli kazaskerliğine getirildi, ancak kısa bir süre sonra bu görevinden de azledildi.

İpşir Mustafa Paşa'nın âsilerin isteğiyle öldürülmesi sırasında, paşa tarafını tutan Şeyhülislâm Ebû Saîd Mehmed Efendi'nin azledilmesi üzerine, Abdurrahman Efendi 11 Mayıs 1655 tarihinde şeyhülislâm oldu. On aya yakın bir süre bu makamda kaldıktan sonra züyûf akçe ve ulûfe meselelerinden dolayı patlak veren ve Osmanlı tarihinde Çınar Vak'ası veya Vak'a-yı Vakvakıyye adıyla bilinen olaylarda görevden alınmasını istedi (5 Mart 1656). Olaylar sırasında âsiler padişahtan **ayak divanı*** talep ettiler. Abdurrahman Efendi'nin saray ağaları tarafını tutması ve padişahı ayak divanına gitmekten alıkoymak istemesi üzerine azledildi; yerine Memikzâde şeyhülislâmlığa getirildi. Azlinden sonra, isteği üzerine kendisine Kudüs kadılığı verildi; bir süre Şam'da kaldı. Ertesi yıl Ayıntab, daha sonra da Mısır'da Cize kadılığı arpalık olarak verildi. Eylül 1670'te Mısır'da vefat etti.

Abdurrahman Efendi'nin hat sanatında, özellikle ta'likte üstat ve ayrıca mükemmel bir kemankeş olduğu kaynaklarda belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhibbî, *Ḫulâṣatü'l-eser,* Kahire 1284 → Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), II, 351-355; Şeyhî, *Vekāyiu'l-fuzalâ,* Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2361, I, vr. 185b-186a; *Devhatü'l-meşâyih maa zeyl,* s. 62-63; Müstakimzâde, *Tuhfe-i Hattâtîn* (nşr. İbnülemin Mahmud Kemâl), İstanbul 1928, s. 673; *İlmiyye Salnâmesi,* s. 463; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* III/1, s. 293; III/2, s. 472; Cl. Huart, "Abdurrahman", *İA,* I, 50.

MEHMET İPŞİRLİ

Şeyhülislâm Abdurrahman Efendi'nin vakıfla ilgili bir fetvası (*İlmiyye Salnâmesi,* s. 463)

